

впевнена людина, зберіть всю свою волю для досягнення цієї мети, і тоді, прояви невпевненості і неуспішності поступляться місцю поривам успіху і впевненості”.

Таким чином, аналіз наукової та науково-практичної літератури з даної проблеми показав, що поняття “асертивність” передбачає формування в особистості визначеної якості поведінки, завдяки якій вона може прямо та відкрито говорити про свої бажання та вимоги; не боїться заперечувати; здатна відстоювати власну точку зору; наполягати на своєму в ситуаціях, коли будь-яка аргументація виявляється зайвою. За допомогою асертивності людина впевнено та наполегливо їде до своїх цілей, реалізує свої здібності, бажання та інтереси.

Список використаних джерел

1. Дріга Т. Г. Асертивність як чинник соціально-психологічної оптимізації адаптації студентської молоді. *Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць*. Вип. 39. Київ – Алчевськ : ЛАДО, 2013. Том 1 : *Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія*. 2013. С. 100-105.
2. Максимова Н. Ю. Асертивність. Велика українська енциклопедія.
URL: <https://vue.gov.ua/Асертивність>
3. Подоляк Н. М. Психологічні особливості асертивності. *Наука і освіта*. 2010. № 9. С. 108-110.
4. Salter, A. *Conditioned reflex therapy*. New York: Farrar, Straus & Girous, 1949.
5. Wolpe J., Lazarus A. A. *Behavior Therapy Techniques*. N. Y.: Pergamon Press. B 1966.

РОЗВИТОК ГНУЧКИХ НАВИЧОК ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ ТРЕНІНГУ

Тарасенко О. А. (ORCID ID: 0009-0007-5457-034X)

У статті розглянуто зміст поняття гнучких навичок (Soft skills). Зазначено, що підлітковий вік є сенситивним для формування гнучких

навичок. Наголошено на доцільності і продуктивності застосування тренінгових технологій для формування гнучких навичок.

Ключові слова: підлітковий вік, гнучкі навички, тренінгові технології

The content of the concept of soft skills is considered in the article. It is noted that adolescence is sensitive for the formation of soft skills. Emphasis is placed on the expediency and productivity of using training technologies for the formation of soft skills.

Keywords: adolescence, soft skills, training technologies.

Людині притаманно досліджувати світ з дитинства, саме так вона знайомиться з оточенням, експериментує та знаходить свій комфортний спосіб взаємодії з навколишнім світом, вчиться новому та розвивається як особистість.

«Гнучкі» або «м'які» навички (від англ. *Soft skills*, соціально-комунікативні навички) це сукупність особистісних якостей, вмінь, що допомагають вирішувати повсякденні життєві завдання, взаємодіяти з іншими, забезпечують гнучкість та адаптивність особистості у різних обставинах життєдіяльності.

Проблема формування у здобувачів освіти «soft skills» є доволі новою для вітчизняної науки, чим і пояснюється невелика кількість праць, спеціально присвячених цій тематиці. Так, К. Коваль розглядає розвиток «soft skills» у студентів як один із важливих чинників працевлаштування [3]; С. Наход актуалізує значущість «soft skills» для професійного становлення майбутніх фахівців соціономічних професій [4]; І. Гарбузюк визначає концептуальні засади освітніх практик, що базуються на життєвих компетентностях [1].

До soft skills включають саморегуляцію, саморефлексію, комунікативні навички, вміння приймати рішення, наполегливість, вміння працювати в команді, вирішувати конфлікти, вирішення проблем та конфліктів, прийняття рішень, тощо. Високий рівень розвитку

гнучких навичок, дає змогу людині досягати успіху в різних сферах життя, а також і в подальшій професійній діяльності.

У сучасних умовах невизначеності та часто і небезпечності простору життєдіяльності підлітків (пандемія, війна) традиційна освіта часто використовує дистанційні форми. Все це не тільки зменшує час і якість взаємодії між підлітками, а й призводить до зміни форм спілкування. Зауважимо, що задоволення потреби у безпеці в підлітковому віці набуває особливої значущості, з огляду на кризовий характер його протікання. Цей вік є сенситивним для комунікативного розвитку. Спілкування, зокрема інтимно-особистісне, є провідною діяльністю у підлітковому віці і значущою сферою самореалізації. [2] «Основною тенденцією взаємодії підлітків як суб'єктів освітнього простору є взаємодія в системі «Підліток-Одноліток». В більшості випадків, спілкування підлітків як рівноправних партнерів носить діалогічний характер. Тому, діалогічне спілкування можна розглядати як форму конструктивної взаємодії, що є однією з складових психологічно безпечного освітнього простору» [2, с.75]. Тому доречним і необхідним вважаємо застосування форм групової взаємодії підлітків. У сучасних соціальних умовах це сприятиме створенню для них безпечного простору розвитку.

Одним з найбільш ефективних методів роботи з підлітками, на думку багатьох науковців, є групова робота: розвивальна, соціально-психологічна, особистісно-орієнтована, корекційно-відновлювальна, психотерапевтична, психореабілітаційна, що поєднує в собі методи і способи роботи різних психотерапевтичних підходів, в залежності від актуального стану, глибини та інтенсивності переживань, вікових, психофізіологічних та когнітивних особливостей учасників групи, та інших чинників.

В своїх роботах, присвячених життєстійкості, що особливо актуально у сучасній ситуації в Україні, Л. Сердюк наголошує на результативність особистісно орієнтованого тренінгу. Його особливістю є залученість у

тренінгові взаємодію учасника в цілому. Це викликає зміни самоорганізації та самосприйняття особистості, актуалізує потребу в саморозвитку, самокорекції, самовдосконаленні як неперервному процесі. Особистісно орієнтований тренінг допомагає віднайти шляхи активного вирішення проблем за рахунок розуміння та розвитку особистісних ресурсів особистості. Науковці Л. Сердюк, О. Купрєєва у особистісно орієнтованому тренінгу рекомендують використовувати наступні методичні засоби та методи: міні інформаційні блоки; зворотній зв'язок та групові дискусії; психотехнічні вправи; сюжетно-рольові та ділові ігри; психодраматичні ігри; методи арт-терапії; використання метафор та притч; метод «мозковий штурм»; техніки релаксації, медитації та візуалізації [5].

Виходячи з контексту досліджень життєстійкості українськими науковцями можна припустити, що розвиток гнучких навичок, який суттєво перекликається зі змістом вмінь життєстійкості, доцільно розвивати засобами тренінгових технологій. В умовах тривалого стресу, спричиненого війною та в силу особливостей вікового розвитку, підлітки потребують комплексної психологічної роботи, спрямованої на розвиток у них вміння опиратися на власні ресурси для успішного протистояння труднощам та для особистісного зростання. Тому актуальною стає проблема розвитку гнучких навичок особистості саме в підлітковому віці.

Тренінгова робота з підлітками, з усвідомленого розвитку у них вмінь з переліку “soft skills” допоможе у відновленні психіки дитини. Вважаємо, що робота з психологічного розвитку підлітків у цьому напрямку сприятиме зниженню ризиків виникнення та зменшення проявів та наслідків негативних впливів такої руйнівної події як війна. Такі шкільні проблеми як булінг, прояви агресії, тривожності та заниженої самооцінки підлітка, які існували і до початку війни, зараз можуть значно ускладнюватись. Вважаємо, що ці негативні прояви можуть суттєво зменшитись за рахунок ґрунтовного пізнання підлітками власної психології, свого внутрішнього

світу. Набуті знання та навички розвинути здатність дитини до толерантної та ефективної взаємодії з однолітками та дорослими, основою яких є повага і довіра як до себе, так і до іншої людини. Комплекс вмінь з переліку “soft skills” сприятиме налагодженню гармонійної комунікації підлітка із дорослими: батьками, вчителями, що є, власне, дуже сприятливою основою для особистісного розвитку підлітка та формуванню системи ціннісних орієнтацій.

Список використаних джерел

1. Гарбузюк І. В. Conceptual and categorical analysis of adolescent education based on the development of life skills. *Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал*: матеріали звіту. Наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України НАІР, Івано-Франківськ, Україна. С. 49–54.
2. Дзюбко Л. В., Бучма В. В. Роль конструктивної взаємодії між підлітками у створенні психологічно безпечного освітнього простору. *Освітній простір в контексті гуманістичної парадигми: психологічні пріоритети сучасності* : збірник наукових праць / за ред. С.Д. Максименка. Київ-Оттава: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Canadian publishing office “Accent Graphics Communications & Publishing”. 2021. 280 с. URL : <https://fdotadotr.wordpress.com> doi: 10.33531/farplss.2021.1.9 С.68-80. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725180>
3. Коваль К. О. Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/2089>
4. Наход С. А. Значущість “Soft skills” для професійного становлення майбутніх фахівців соціономічних професій. URL: enpuir.npu.edu.ua
5. Сердюк Л. З., Купреєва О. І. Психологічні засади підвищення життєстійкості особистості. *Актуальні проблеми психології*. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Том XI
6. Сергєєва І., Солодка О. Психологічні особливості проявів життєстійкості в підлітковому віці. *Vzdelávanie a spoločnosť medzinárodný nekonferenčný zborník*. URL: https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Bernatova9/subor/Sergeeva_Solodkaya.pdf

7. Чиханцова О. А. Життєстійкість та її зв'язок із цінностями особистості. *Проблеми сучасної психології*. Вип. 42. 211-231. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2018_42_13

ДЕОНТОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКСПЕРТІВ-ПСИХОЛОГІВ У РОБОТІ З НАВЧАЛЬНОЮ ЛІТЕРАТУРОЮ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Тарнавська О. В. (ORCID ID: 0000-0002-1852-5476)

Доповідь присвячено деонтологічним аспектам професійної діяльності експертів-психологів як духовній місії, яка передбачає ставлення до людини як до найвищої цінності.

Ключові слова: деонтологія, відповідальність, психолог-експерт, навчальна література.

The report is devoted to the deontological aspects of the professional activity of expert psychologists, as a spiritual mission that involves treating a person as the highest value.

Keywords: deontology, responsibility, expert psychologists, education literature.

Реалії сьогодення в Україні ставлять складні завдання перед експертами-психологами, враховуючи зростання у геометричній прогресії відповідальності за роботу з навчальною літературою (підручники, навчальні посібники, методичні рекомендації, додаткова література) для здобувачів закладів загальної середньої освіти. Це пов'язано з тим, що навчальна література може змінити складові особистісного суверенітету дитини (її внутрішній світ, перебудувати її світосприймання, змінити ставлення до найближчого оточення, форми поведінки). Негативний досвід роботи з навчальною літературою у здобувачів середньої освіти може призвести до фрустрації, пригніченого настрою, підвищеної нервовості,